

Nr 82.

Av herr **Barthelson**, om höjning av den i staten för skogshögskolan upptagna anslagsposten till biblioteksgöromålens bestridande.

I det av Kungl. Maj:t till årets riksdag framlagda förslag till anslag för skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt har Kungl. Maj:t föreslagit för år 1919 bl. a. till bestridande av biblioteksgöromål ett belopp av 1,200 kronor. I gällande stat för skogshögskolan finnes upptaget ett arvode av 500 kronor till uppehållande av en bibliotekarietjänst vid det för skogshögskolan och skogsförsöksanstalten gemensamma biblioteket.

I följd av detta arvodes litenhet har biblioteket icke kunnat hållas tillgängligt mer än under läseterminerna och då endast 1 timme 3 dagar i veckan.

Erfarenheten har visat, att den korta tid, som biblioteket med nu utgående anslag kan hållas öppet, hindrat såväl skogsförsöksanstaltens tjänstemän som skogshögskolans lärare och studerande att som sig bör använda biblioteket.

De klagomål, som på grund av detta missförhållande hos styrelsen för nämnda anstalter anförts, föranledde styrelsen att efter utredning genom dels högskolans lärarråd och dels genom biblioteksnämnden, i vilken såväl styrelsen som skogshögskolan och skogsförsöksanstalten äro representerade, att redan år 1916 hos Kungl. Maj:t anhålla om höjande av ifrågakvarande anslag, så att biblioteket måtte kunna fylla de berättigade anspråk, som förenämnda tjänstemän, studerande och andra forskare kunna ställa på detsamma.

Biblioteksnämnden, bestående av ledamoten av skogshögskolans styrelse professorn vid handelshögskolan Gunnar Andersson, skogshögskolans rektor

professor A. Wahlgren, tjänstgörande bibliotekarien docenten G. Grönberg samt chefen för skogsförsöksanstalten professor G. Schotte hava i sitt yttrande rörande dessa krav och rörande biblioteksfrågans ordnande anfört bl. a. följande:

»Dels bör biblioteket vara så anordnat och uppställt, att detsamma till fullo motsvarar de anspråk, som en modern undervisning vid en högskola ställer, dels bör det ock vara så fullständigt och därtill så välordnat och lättillgängligt, att forskaren inom vår skogsvetenskap kan bekvämt där finna den speciallitteratur han önskar.

Det förstnämnda kravet innebär, att den studerande ungdomen under en tillräcklig och lämplig tid dagligen skall kunna ha tillgång till boksamlingen. Den seminarieundervisning, som redan börjat vid högskolan tillämpas och där kommer att vidare utvecklas och vilken består däri, att studenterna få smärre skriftliga uppgifter att lösa, väsentligen genom användning av litteraturen i ämnet, och vilkas riktighet m. m. under lärarens ledning diskuteras av studieavdelningens deltagare, har såsom en oundgänglig förutsättning bibliotekets lättillgänglighet. Vikten av att ungdomen under sin studietid blir verkligt förtrogen med facklitteraturen samt lär att handskas med denna och självständigt tillgodogöra sig densamma, torde icke kunna överskattas. Då staten bär de dryga kostnaderna för en fackmässig högskoleundervisning, är detta naturligen ej blott därför, att i den uppväxande skogsmannen skall inpräntas vissa bestämda kunskaper, utan framförallt därför, att han skall lära att behärska dessa kunskaper, så att de icke bli dogmer utan under hans kommande liv må kunna utvecklas och modifieras efter skogsvetenskapens framsteg. Häri ligger själva grundbetydelsen av självständiga litteraturstudier, vilka å sin sida icke äro möjliga, utan att ett rikt och väl skött skogsbibliotek står till de studerandes förfogande.

— — — I vårt land finnes icke något bibliotek, där denna litteratur målmedvetet och omsorgsfullt samlats. Visserligen innehåller kungl. biblioteket den jämförelsevis obetydliga del, som är tryckt i Sverige, men den stora huvuddelen av skogslitteraturen, den från främmande länder, är ingestädes hos oss representerad, ty vårt främsta naturvetenskapliga bibliotek, vetenskapsakademiens, har icke specialiserat sig på tillämpad naturvetenskap.

Icke blott skogshögskolans och skogsförsöksanstaltens tjänstemän, utan även den glädjande nog allt talrikare skaran enskilda skogsmän och forskare, som ägna sig åt undersökningar av våra skogar, begagna i allt större antal de boksamlingar, som tillhöra förenämnda institutioner, och de klaga över de brister

dessas visa. Flera av de kommittéer, som under senare år arbetat med utredningar av skogsfrågor, ha också sökt att så vitt detta varit möjligt tillgodogöra sig de resurser, som förenämnda boksamlingar kunna medge.

Biblioteket åtnjuter för närvarande i anslag 2,400 kronor för bokinköp, tidskriftsprenumeration, bindning, katalogisering och löpande utgifter av olika slag, och är därjämte i gällande stat för skogshögskolan upptaget ett arvode å 500 kronor att utgå till bibliotekarietjänstens upprätthållande. Det anslag av 600 kronor, som utgått till boksamlingen vid skogsforsöksanstalten, indrogs vid 1915 års riksdag, då anmälan gjordes om bibliotekens sammanslagning, utan att anslagen på skogshögskolans stat för ifrågasvarande ändamål höjdes. Styrelsen, som insåg fördelen av att en med skogsinstitutionernas arbete förtrogen person hade högsta uppsikten över biblioteket, förordnade läraren i zoologi, docenten G. Grönberg, vilken redan förut under en följd av år mot en ringa ersättning haft tillsynen över skogsinstitutets bibliotek, till bibliotekarie. Med hänsyn till litenheten av förenämnda arvode har styrelsen ansett bibliotekarien icke kunna tillförbindas att hålla biblioteket öppet mer än en timme 3 dagar i veckan under lästerterminerna.

Av ovan lämnade utredning torde till fullo framgå, att den tid, som biblioteket med nu utgående anslag kan hållas öppet, varken tillfredsställer de studerandes krav, ej heller lärarnes och övriga forskares skäligen anspråk. Motsvarande fackbibliotek i Stockholm hållas i allmänhet öppna 3—4 timmar om dagen, därav alltid en väsentlig del under förmiddagarna. Biblioteksnämnden anser för sin del önskvärt, att skogsbiblioteket är för studier och lån tillgängligt minst 3 timmar dagligen under lästerterminerna samt ett par timmar 1—2 dagar i veckan under ferierna. Denna arbetstid förslår emellertid icke för bibliotekets skötsel, alldenstund en väsentlig del av tiden kommer att åtgå för den egentliga låneexpeditionen, utan torde en avsevärd längre tjänstgöringstid få beräknas för den, som skall sköta detsamma. Under de närmaste åren kommer ock att påfordras dels katalogens fullständigande och en avsevärd nyanskaffning av felande litteratur, något som drager mycken tid; efter några år torde jämväl med säkerhet lånerörelsen avsevärt ha tillvuxit och erfordra längre tid än för närvarande.

Biblioteksnämnden, som noga övervägt, huru ändamålet med biblioteket på för statsverket billigaste sätt må kunna vinnas, har därvid kommit till den uppfattningen, att vid sidan av nuvarande ledningen bör anskaffas en kvinnlig biblioteksamanuens. Vid bibliotekets skötsel torde nämligen

kunna med fördel användas olika kvalificerad arbetskraft. Som föreståndare (bibliotekarie) bör fortfarande en lärare vid högskolan med intresse för biblioteksärenden vara förordnad. Honom skulle närmast äligga att verka för bibliotekets fortsatta förkovran och utveckling, bland annat genom att i samråd med högskolans lärare och försöksanstaltens tjänstemän uppgöra förslag till och ombesörja inköp av nyttkommen litteratur och kompletteringar af äldre sådan. För den dagliga låneexpeditionen samt katalogiseringsarbetet m. m. bör däremot en kvinnlig biblioteksamanuens anställas. Av en sådan bör fordras dels studentexamen eller däremot ungefärligen svarande förbildning, framför allt i språk, dels ock en ordentlig utbildning i biblioteksarbete. En duglig person med denna utbildning kan enligt av nämnden inhämtade upplysningar icke tänkas vara att erhålla under ett arvode av 1,600 kronor pr år. Väl må antagas, att behovet av en dylik biblioteksamanuens skall bliva konstant och att följaktligen skäl kunna föreligga för befattningens uppförande på ordinarie stat. Biblioteks-nämnden anser emellertid att, innan så sker, den nya ordningen bör under ett eller par år provas, på det vidare erfarenhet på området må kunna vinnas. Önskligt är, att biblioteksamanuensen, både med hänsyn till låneexpeditionen och på grund av katalogiseringsarbetets fortskyndande, blir tillsatt från och med den 1 oktober 1917. Härav föranledes behov av anslag för ändamålet under år 1917 av 400 kronor.»

Under åberopande af detta yttrande, som tydligt påvisar, att bibliotekets tillgänglighet är en nödvändig förutsättning för ett gott resultat av de studier och den forskning, som bedrivs vid skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt, anhöll styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen för år 1918 begära ett extra anslag av 2,000 kr. för skötseln av biblioteket förutom de 500 kronor, som för ändamålet funnos anslagna, med rätt för Kungl. Maj:t att härav för år 1917 utanordna 400 kronor. Genom ett anslag av detta belopp skulle en amanuens med årligt arvode av 1,600 kronor kunna erhållas till skötseln av de löpande göromålen vid biblioteket, så att detsamma kunde hållas öppet 3—4 timmar dagligen under lästterminerna samt ett par timmar 1—2 dagar i veckan under ferierna. Denna styrelsens framställning föranledde emellertid ej någon framställning till riksdagen om ökning i biblioteksanslaget.

Då i följd härav biblioteket alltfort under större delen av året är stängt för dem som hava ett oavvisligt behov av att få begagna detsamma, och då en ändring häri är nödvändig, har styrelsen för skogshögskolan och skogsförsöksanstalten under år 1917 ingått till Kungl. Maj:t med ny fram-

ställning i ärendet, varvid styrelsen gent emot föregående hemställan i ärendet inskränker sig att föreslå, att för anställande av en fullt kvalificerad biblioteksamanuens måtte för år 1919 anvisas ett belopp av — förutom redan till bibliotekets vård anslagna 500 kronor — ytterligare 1,500 kronor eller tillhoppa 2,000 kronor, ävensom att, då det är av stor vikt, att den nya ordningen må kunna begynna redan med ingången av läsåret 1918, för tiden 1 september till 31 december nämnda år må beviljas ett belopp af 500 kronor, vadan sammanlagda anslaget för ifrågavarnade ändamål på 1919 års stat skulle komma att belöpa sig till 2,500 kronor.

Då behovet av biblioteksamanuens är konstant föreslår styrelsen tillika, att anslaget härtill upptages på ordinarie stat i stället för den nuvarande anslagsposten till skötande av biblioteksgöromål.

Statskontoret har i yttrande över denna styrelsens hemställan uttalat, att utredningen ej övertygat statskontoret om nödvändigheten att öka tiden för bibliotekets öppenställande i den utsträckning, som i de föreliggande framställningarna påyrkats. Även med en mindre anslagsökning synes det kunna ordnas så, att biblioteket komme att hållas tillgängligt viss kortare tid varje dag under läsetermin och någon timme i veckan under ferie.

Departementschefen har för egen del i frågan yttrat:

»Ehuru väl jag ingalunda vill underskatta betydelsen av att skogshögskolans bibliotek hålles lättare tillgängligt för de studerande samt forskare än nu är fallet, kan jag i likhet med statskontoret icke finna det nödvändigt att härvid gå så långt, som lärarrådet och styrelsen föreslagit. Att anställa en särskild biblioteksamanuens på eget ansvar — mot vilket förslag lärarrådet med hänsyn till det i varje fall rätt låga arvode, som skulle kunna tillerkännas en sådan befattningshavare, riktat enligt min mening ganska vägande invändningar — finner jag mig icke kunna förorda, utan torde den närmaste skötseln av biblioteket böra liksom hittills uppdragas åt någon av lärarna. Att till biträde åt denne anställa särskilt avlönad person, vilket avsågs med styrelsens förslag i december år 1916 och som nu i första hand tillstyrkes av lärarrådet, synes mig icke nödvändigt. Ifall det nuvarande arvodet för biblioteksgöromålens skötsel erhåller viss förhöjning, torde sådan ökning i skyldigheten att hålla biblioteket öppet kunna föreskrivas, att därigenom nöjaktigt resultat vinnes.

Då biblioteket för arvodet av 500 kronor nu hålles öppet tre dagar i veckan under lästerminerna, och det befunnits önskvärt, att det blir öppet dagligen under terminerna samt därjämte vissa gånger under ferierna, synes för detta ändamål anslaget böra höjas till 1,200 kronor.

Denna förhöjning torde icke böra inträda förr än med år 1919.»

Tacksamt erkännande, att statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet ställt sig förstående till frågan i så måtto, att han föreslagit en höjning av biblioteksanslaget från 500 till 1,200 kronor, synes dock den för anslaget gjorda förutsättningen, att en av högskolans lärare liksom hittills skall handhava vården av biblioteket med skyldighet att hålla det samma tillgängligt någon tid dagligen under läseterminerna och därjämte vissa tider under sommartermin och ferierna, icke kunna undanröja de av sakkunniga påvisade olägenheterna av att biblioteket ej hålles öppet för skogsförsöksanstaltens och skogshögskolans professorer och assistenter samt för de studerande under härför nödig tid.

Ett arvode av 1,200 kronor kan nämligen ej tänkas medgiva större krav på den extra lärare, som skulle sköta biblioteket, än att detta komme att hållas öppet 1 timme dagligen under läsetermin samt ett par dagar i veckan under den övriga delen av året. Lärarrådet har i till mig lämnad framställning rörande sistnämnda förslag till ordnande av biblioteksfrågan just framhållit, att denna tid är alldeles för kort, »då den endast räcker till det sökta arbetets utbekommande men icke till någon forskning med anlitande av andra successivt behövlige skrifter. Sådant anlitande måste sålunda uppskjutas till senare dagar, varvid tidsförlust blir en given följd — — — denna tidsförlust gäller kanske i ännu högre grad skogsförsöksanstaltens tjänstemän, som för sitt kontinuerliga arbete äro i största behov av träget anlitande av biblioteket».

Härtill kommer, att det torde bliva svårt eller omöjligt att förmå någon av skogshögskolans extra lärare att åtaga sig bibliotekarietjänsten med nu föreslagna utsträckta tjänstgöringstid, då dessa hava sin huvudsakliga verksamhet på andra håll än å skogshögskolan, varest de tjänstgöra 3 kanske 4 dagar i veckan. Otvivelaktigt skulle den föreslagna höjningen i arvodet från 500 till 1,200 kronor ej motsvara den förlust som en tvungen daglig tjänstgöring under läseterminen skulle medföra för den i övrigt lågt avlönade extra läraren.

Genom ovan relaterade av biblioteksnämnden avgivna förslag, enligt vilket bibliotekets närmaste skötsel skulle handhavas av en av lärarne vid högskolan mot ett arvode av 400 kronor och för möjliggörandet av dess öppen hållande minst 3 timmar dagligen under läsetermin samt under ett par timmar 1—2 dagar i veckan under ferierna skulle anställas en amanuens med ett arvode av 1,600 kronor, skulle en tillfredsställande skötsel

av ifrågavarande biblioteksfråga ernås, enligt såväl biblioteksnämndens som lärarrådets förslag.

En höjning med 800 kronor av det belopp Kungl. Maj:t i föreliggande kungl. proposition föreslår synes med hänsyn till frågans stora av alla erkända betydelse vara fullt befogad, varför jag får vördsamt hemställa,

att riksdagen ville besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag rörande staten för skogshögskolan för år 1919 att från och med år 1919 höja den i staten för skogshögskolan upptagna anslagspost till biblioteksgöromålens bestridande från 1,200 kronor med 800 kronor till 2,000 kronor samt vid bifall härtill höja det av Kungl. Maj:t föreslagna ordinarie anslaget från kronor 131,600 till kronor 132,400.

Stockholm den 24 januari 1918.

Gust. Barthelson.
